

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

УДК 316.4

DOI <https://doi.org/10.32840/2707-9147.2020.87.1>

Е. А. ГУГНІН

кандидат соціологічних наук, доцент,
перший проректор,

Національний університет «Запорізька політехніка»

КОНСЕНСУАЛЬНІ ТА КОНФЛІКТНІ СТРАТЕГІЇ ОБМЕЖЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ЧЕРЕЗ ЗОВНІШНІЙ ВПЛИВ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ (НА ПРИКЛАДАХ КОНФЛІКТІВ КОСОВО ТА НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ). ЧАСТИНА 1

У статті побудовано описово-аналітичну характеристику обмеження суверенітету як результату зовнішнього впливу одних суспільств на інші та реалізовано завдання щодо визначення відмінностей між добровільним та примусовим обмеженням суверенітету держави та визначення сценаріїв примусового обмеження суверенітету в рамках двох кейсів конфліктів (у Косово та Південно-східному регіоні України).

У результаті проведеного аналізу автором зроблено висновки, що, попри наявність відмінностей, обидва вони є пов'язаними із культурним імперіалізмом супердержав щодо суспільств, які перебували в стані запізнілої та несприятливої модернізації. Констатовано, що в усіх трьох суспільствах внаслідок пізнього визрівання націоналістично орієнтованого інтелектуального класу (ідеться про Україну, Сербію та Албанію) було встановлено комуністичні режими, які реалізували стратегію викорінення націократично орієнтованих груп населення.

Зазначено, що Росія проводила щодо України етнополітику етнічного міксування, що мало наслідком формування подвійної ідентичності (української, російсько-української) в окремих регіонах. Сербія як суспільство виявилася також слабо розвиненим в аспекті автентичної національної ідеології і тому стала частиною проекту культурного та медійного імперіалізму РФ та російського панславистського проекту. Албанія у своїй культурній ідентичності також зазнала фрагментації на тлі поєднання в ній католицько-проєвропейського та проісламського полюсів. При цьому для відповідних етнокультур моделі поліетнічних суспільств у поєднанні з національно-територіальним принципом побудови держави були історично безпрецедентними. Наприкінці наголошено на тому, що зовнішній вплив виявився соціально-політичним чинником загострення національно-культурного інфантілізму та неспроможності культурних та політичних еліт запропонувати відповідні

стратегії інтеграції поліетнічних соціумів у поєднанні з ідеологією громадянського націоналізму.

Ключові слова: *зовнішній вплив, обмеження суверенітету, добровільне обмеження суверенітету, примусове обмеження суверенітету, сценарії конфліктів зовнішнього втручання, поліетнічні суспільства, моноетнічні суспільства.*

Постановка проблеми. Суверенітет як характеристика владно-політичного життєустрою залежить не лише від спроможності соціуму до інституціонування держави як інструменту легітимного насильства щодо альтернативних акторів влади, але й від спроможності суспільства чинити культурний опір відповідним проектам культурного та медійного імперіалізму. Саме від такого опору залежить своєчасність модернізації цих суспільств і набуття ними стратегічних переваг у геополітичних, гео економічних та геокультурних змаганнях. За наявності вираженої резистентності щодо зовнішнього впливу на культурну ідентичність остання стає своєрідним «крятівним містком» для укріплення державності. Нестійка культурна ідентичність призводить до внутрішньої культурної колонізації, яка відбувається, перш за все, через релігійну та ідеологічну пропаганду. Зовнішній вплив як через першу, так і через другу набуває системних наслідків у вигляді примусового обмеження суверенітету. Саме цьому предмету дослідження і присвячена ця публікація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематиці та проблематиці дослідження статті присвячені публікації з політичної історії Югославії, праці із соціології глобалізації та соціології війни. Йдеться, зокрема, про дослідження А. Задохіна, А. Низовського, М. Мартинової, С. Романенка, Ю. Романенка, М. Турова, У. Бека, Ф. Боббіта, Р. Купера, Р. Хайдена, Д. Кеннеді, А. Талентіно [1–11]. Зазначені автори досліджували геополітичні, політико-географічні, геокультурні, військово-гуманітарні аспекти проблеми обмеження суверенітету, як у вимірі примусовому, так і добровільному, включаючи зв'язок, що існує між державною символікою та атрибутикою та макроідентичністю. Дослідники фокусують увагу, в тому числі, на сценаріях розгортання конфліктів між державами, суверенітет яких підлягає обмеженню в результаті зовнішнього впливу, наводячи як приклад безконфліктної інтеграції в наддержавну спільноту лише ЄС.

Метою статті є побудова описово-аналітичної характеристики обмеження суверенітету як результату зовнішнього впливу одних суспільств на інші. Завданнями статті є: 1) визначення відмінностей між добровільним та примусовим обмеженням суверенітету держави; 2) визначення сценаріїв примусового обмеження суверенітету в рамках двох кейсів конфліктів (у Косово та в Південно-східному регіоні України).

Виклад основного матеріалу. Обмеження суверенітету як науковий концепт позначає передання частки владно-централізуючих

функцій держави зовнішній інституції (агенту впливу), яким виступає уряд іншої країни (країн) або наднаціональний орган влади, що наділений самостійністю в прийнятті рішень в установлених межах повноважень та/або має в своєму розпорядженні механізми контролю за дотриманням прийнятих під час інтеграційного процесу зобов'язань [10, с. 10–11].

Практики обмеження суверенітету можуть бути реалізованими в рамках двох стратегій: добровільної та примусової. Добровільна стратегія обмеження суверенітету включає легітимне делегування частини суверенних соціальних функцій держави на користь наднаціональних інституцій. Така стратегія має на меті забезпечення глобалістичних проєктів підвищення політичної транспарентності урядування, уніфікацію нормативно-правових регуляторів, підвищення якості соціального життя громадян, екологічної санації природного середовища і підвищення конкурентоспроможності національної економіки в глобальній економіці і реалізується здебільшого на основі соціального консенсусу із громадянським суспільством. Ілюстративними прикладами застосування добровільної стратегії обмеження державного суверенітету можуть слугувати СОТ (Світова організація торгівлі) і ЄС [8, с. 111–170].

Стратегія примусового обмеження суверенітету застосовується на іллегітимних засадах одними агентами впливу щодо інших (наприклад, окремих держав щодо інших держав, або міжнародних інституцій щодо групи держав чи однієї держави) з різними цілями (зміна соціально-політичного життєстрою, запобігання гуманітарним катастрофам (етноцидам, геноцидам), припинення діяльності терористичних або повстанських угруповань і т.п.).

Основною ознакою стратегії добровільного обмеження суверенітету в міжнародних спільнотах легітимного типу утворення (ЄС) є застосування в них консенсуальних методів обмеження суверенних можливостей держав, зокрема інституційних та правових. Інституційно-правові механізми застосовуються від імені наднаціональної (наддержавної) інституції, яка має вищий, порівняно з національною владою держави, делегований суверенітет, що дає їй змогу виражати волю кількох макроспільнот в утворенні наддержавної макроспільноти [8, с. 120–121].

Зазначене стає досяжним завдяки перебуванню наднаціональних інституцій ЄС (Ради ЄС, Єврокомісії, Європарламенту) в стані режимі продуктивної конкуренції, результатом якого стає безперервна макроінтеграція і посилення внутрішньоінституційного контролю цих інституцій одна за одною. Конкуренція «центрів влади» всередині ЄС і їхнє прагнення обмежити, стримати розширення повноважень за рахунок одне одного сприяє постійній диференціації системи управління ЄС.

Продуктивна інституційна макроконкуренція між центральними інституціями доповнюється міждержавною конкуренцією, що дозволяє

на засадах консенсуального обмеження свого суверенітету іншими акторами відмовлятися від принципу вето, реалізувати одностайне голосування і приймати уніфіковані стандарти правових систем.

У дослідженнях різних авторів, які присвятили свої праці тематиці практик примусового обмеження суверенітету вирізнено чотири типи конфліктів, які стали підставою для втручання у внутрішні справи держави і тривалого обмеження її суверенітету з боку інших держав або регіональних організацій. Критерієм типологізації є критерій генези конфліктів, які стали причиною зовнішнього втручання [7, с. 28–72].

Йдеться, зокрема, про:

а) громадянські конфлікти в регіонах із культурно(релігійно)-гетерогенним та етнічно-гетерогенним населенням, які виникали в результаті ініційованого ззовні або спонтанного розпаду мультиетнічних (мультиконфесійних) держав;

б) конфлікти, що виникли в результаті десуверенізації окремих територій держави з культурно-гомогенним населенням, сепарації зони конфлікту з подальшим поширенням в ній терористичних рухів;

в) конфлікти, що виникають через застосування проти етноменшин репресій, геноцидів, етноцидів;

г) конфлікти, що виникли в результаті зовнішніх військових інтервенцій, ініційованих міжнародними інституціями (окремими державами або групами держав) задля демонтажу неприйняттого політичного режиму.

Конфлікти типу А і Б буде розглянуто в першій частині цієї статті, конфлікти В і Г – відповідно, у другій частині.

Усі перераховані типи конфліктів реалізуються в зовнішньо-політичному вимірі і через своє походження та масштаби поширення створюють загрозу регіональній стабільності, поширенню зовнішнього управління або девальвації соціально-нормативних регуляторів та інституційної дисфункціоналізації. Зазначене стає помітним у ситуаціях міжетнічних конфліктів, які здебільшого залишаються ізольованою політичною проблемою, яка не переростає в насильство і тому не стає приводом для обмеження суверенітету.

А) Чинники зовнішнього впливу в конфліктах типу А. Розпад Югославської федерації та проблема Косово. Дискусія навколо Косово є тематизованою навколо аналізу двох груп чинників: внутрішніх та зовнішніх.

Прихильники теорій зовнішнього впливу на етнополітику, які пов'язані з геополітичними концепціями кінця ХІХ – першої половини ХХ ст., вважають зовнішнє втручання засадничим чинником конфлікту. При цьому як сербів, так і албанців автори вважають лише інструментами супердержав, які реалізовували і продовжують реалізовувати на Балканах проекти своєї політичної гегемонії.

При цьому албанську меншину зараховують до «всесвітнього католицького та/або мусульманського табору», який традиційно веде

боротьбу проти православ'я, а сербів – до сателітів православної Росії, які є провідниками її зовнішньої політики при забезпечуючій ролі Росії щодо Сербії. Отже, зазначений конфлікт із соціологічної точки зору може бути зрозумілим як конфлікт Орієнту та Окциденту в християнстві, як нестихаюча агонія між католиками і православними, в яких перші використовують проти других мусульман та всіляко експлуатують ісламський чинник, яка може бути інтерпретованою в руслі концепцій суспільства ризиків У. Бека [6, с. 144–145].

Геополітична медіація великих держав у регіоні була лише одним із різновидів їх протиборства, що сприяло створенню замкненого кола конфліктів, нового циклу суперництва та ескалації міжконфесійних, етно-територіальних і міждержавних протиріч. Резони ідеологічної та юридичної легітимації супердержав кожна з сторін відшукувала в природному і державному праві, в особливостях етнокультурного профілю населення, в історично-сформованих лініях демаркації кордонів тощо.

Формами зовнішнього впливу в регіоні були дипломатична медіація, військові інтервенції задля односторонньої підтримки албанців або сербів, введення окупаційного режиму, втручання в боротьбу між націоналістичними та ліворадикальними рухами, економічні ембарго та санкції. Зовнішнє втручання призводило до різних наслідків, як дестабілізуючих та ескалаційних, так і до превентивних та мировстановлюючих, що залежало від інтересів держав-гегемонів.

Прихильники ендогенних теорій етноконфліктів вважають першопричинами складні взаємини албанців та сербів, що проживають тривалий час на одній території, в процесі модернізації, демократичного транзиту і національної самоідентифікації. Отже, сам конфлікт має не геополітичне, а етнокультурне походження. Водночас йдеться про незавершену національно-територіальну сепарацію етноспільнот, а з іншого боку, про відсутність бажання з боку наддержав та їхніх військово-політичних альянсів втрачати союзників.

Зазначене призводить до односторонньої підтримки тієї чи іншої сторони конфлікту при невизнанні її права на самовизначення, що означає, із соціокультурної точки зору, невизнання права на автохтонну етнокультурну ідентичність. Сама політика нав'язування своїм «молодшим партнерам» культурно-чужорідних стратегій розвитку сприяє перетворенню еліт держав-гегемонів або міжнародних інституцій на співучасників локальних конфліктів та об'єкти маніпулювання місцевих націоналістичних рухів.

Водночас Сербія і Албанія, попри етнокультурні та етноконфесійні відмінності, мають і низку спільних соціальних проблем. До них можна зарахувати перервану модернізацію, окупаційні періоди, техніко-економічну відсталість, залежність від міжнародних фінансових інституцій, невизначеність системи нормативно-правової регуляції, невизначеність культурної ідентичності еліт у проєктах євроазійського/європейського/євроатлантичного векторів розвитку, застійне безробіття, системну корупцію і т.д.

Отже, Сербія і Албанія, за наявності зазначених відмінних рис являють собою два подібних постсоціалістичних соціуми, які реалізують стратегії прискореної модернізації, переходу від егалітарно-планової економіки зрівняльного розподілу до ринкової моделі, від авторитаризму до демократії, від хибного космополітизму до національного самовизначення.

У регіоні через конкурування інтересів зовнішніх акторів та інституцій впливу актуалізується проблема типу майбутньої автономної спільноти, щодо якої буде реалізоване право на самовизначення. Йдеться про парадигму моноетніцизму, поліетніцизму/мультикультуралізму та парадигму громадянської національної спільноти. Суб'єктом самовизначення в Косово, з точки зору розвитку албанського етносу, є албанці, і тому вони, в уявленні політико-ідеологічного кластеру з мафіозних угруповань, сталіністів-ходжистів та націоналістів із «Баллі Комбатар» планують реалізувати іредентистський проект злиття з «Великою Албанією».

З точки зору Сербії, суб'єктом самовизначення є серби, які реалізуватимуть свою іредентистську стратегію. Водночас у Косово склалася змішана етнокультура косоварів, які можуть трансформуватися в змішаний субетнос та особливу етнополітичну одиницю. Зазначене потребує врахування мультикультурної моделі, яка є, радше, прозахідною та проєвроатлантичною, а тому викликає критику з боку прихильників моноетніцизму як з одного, так і з другого боку.

Таким чином, завдяки зовнішньому військовому втручанню ЄС і НАТО вдалося зупинити війну всередині Югославії з подальшим переведенням міжетнічного конфлікту в латентну форму. Ця латентність пов'язана з неадаптованістю албанців та сербів до стандартів побудови національної держави в поєднанні з поліетнічним суспільством. Побудова такої держави вимагала б зовсім іншої ідентичності, а отже, й іншої історії, оскільки йшлося б про відповідні реформаційні процеси, давно вже пережиті Європою.

Так чи інакше, але європейська макроідентичність набувалася суспільствами з домінуванням католицької конфесійності, що тяжіє до західного розуміння соціальної реальності. Албанці і серби являють собою два етноси, один з яких є виражено православним (сери), а другий – змішаним (католицько-мусульманським, навіть якщо враховувати наявність в Албанії інших церков та конфесій).

Світорозуміння православних є конституйованим навколо ідеології сильної держави, яка організує церкву та неперервно патрує її. Водночас в ісламських суспільствах церква-громада є фактично злитою з державою, що веде, по суті, до невирізненості світського сектора суспільства з теократичного. Сама по собі ідеологія «великої Албанії» є частиною панісламістської ідеології, що, як зазначає М. Туров, пов'язане з вирізненням Албанії за релігійно-конфесійною ознакою і зарученням, за рахунок цього, підтримкою всього ісламського світу. Разом

із цим Албанія набула вигідного для себе геополітичного та геокультурного позиціонування, отримавши підтримку ЄС [5, с. 39–44].

Та сама невирізненість світської частини соціальних інституцій із релігійних стосується і сербського суспільства. При цьому Сербія як суспільство поділяє ідеологію «Русского мира» та панславізму, що є цілком логічним у контексті постійного виконання Росією функції рятівника щодо сербів у ситуаціях соціально-історичних та релігійних криз.

Взаємна ворожнеча між албанцями та сербами перебуває не лише під зовнішнім впливом світської влади, але й релігійних інституцій: пантюркістської муллократії, з одного боку, та Ватикану і католицького пріорату – з іншого. При цьому рівень фанатичності ісламо-католиків є набагато вищим, аніж православних, отже, конфліктогенна запеклість останніх за рахунок зазначеного чинника також зростає.

Як зазначають дослідники, зокрема С.А. Романенко, «концептуальна помилка Заходу – США і країн ЄС, об'єднаних в НАТО, полягала в тому, що своєю опорою в боротьбі проти сербського націоналізму і авторитаризму вони зробили інший – албансько-косівський – націоналізм і авторитаризм. В результаті відбулося зіткнення двох авторитаризмів – іншої політичної культури не було ані у сербів, ані у косівських албанців (а також в албанців у самій Албанії) і два тероризми – державний і антидержавний. Потім і Сербія, і Косово вступили у важкий і суперечливий етап подолання авторитаризму і етнічної нетерпимості» [3, с. 263–289].

Ця думка при її правдивості є спірною з кількох міркувань. Перше міркування стосується того, що позначені в порівняльній схемі авторитаризми та тероризми не є рівнозначними. Дослідники тут не беруть до уваги фактично відсутній у православному середовищі релігійний прозелітизм, з якого випливає ідеологічний фанатизм та політичний авторитаризм. Для того, щоб бути ідеологічно-фанатичним та політично-авторитарним, необхідно мати передісторію примусового навернення інших спільнот у свою віру, а також досвід функціонування відповідних інституцій (зокрема інквізиції), який дає змогу перегравати супротивника на рівні власної фанатичності.

Православні серби не мали ані інквізиції, ані політичного авторитаризму. Їхня державність вирізнялася нестабільністю саме через релігійно-культурні чинники. До цього треба додати також і те, що європейські католики створили на Балканах вогнище ворожнечі щодо сербів не лише з боку албанців, але й покатоличеної частини хорватів (якщо пригадати НХД періоду Павеліча).

Як хорватська, так і албанська пропаганда ґрунтуються на одній і тій самій аргументації щодо расово-етнічної неповноцінності сербів, яка має західноєвропейське походження. У сприйнятті як албанців, так і хорватів етнокультурний профіль сербів майже не різниться від профілю етнічних спільнот Мезоамерики та дикого Заходу.

І хоча в конституції Албанії немає жодної статті щодо офіційної ідеології, в колах націоналістів-радикалів, колишніх сталіністів-ходжистів,

албанських організованих злочинних угруповань та нефашистів-комбатарів проєкт «Велика Албанія» є доволі популярним. Ідеологія підживлюється Туреччиною, яка чинить зовнішній вплив через поширення стереотипів «запізнілої нації» і нав'язування албанцям комплексу етнокультурної меншовартісності через запізнений державоутворення.

При цьому албанців постійно порівнюють з іншими європейськими спільнотами не лише в аспекті пізнішого створення державності, але й вимушеного перебування в розсіяннях (діаспорах). А вже близько 50% албанців мешкає поза межами Албанії, що створює також відповідне переживання релігійно-ідеологічної та етнокультурної пригнобленості.

Ватикан також намагався чинити зовнішній вплив на албанців за рахунок роздмухування ворожнечі проти сербів, але ініціативу перехопила Туреччина, яка розіграла ісламську карту в Албанії. Росія при цьому підтримувала Сербію доволі непослідовно, особливо якщо узяти до уваги кризову ситуацію в 90-х, коли реалізувати підтримку було доволі проблематично. А вже в Росії були свої економічні та політичні проблеми, які були пов'язані зі стрімким зубожінням населення та конфліктами між парламентською та президентською гілками влади. Через це добре захистити інтереси сербського панславізму не вдалося. Усе вищезазначене призвело до активації національної ідентичності албанців та стратегії агресивного позиціонування себе серед інших балканських етносів.

Б) Чинники зовнішнього впливу в конфліктах типу Б. Конфлікт на Південному Сході України (Крим, ДНР/ЛНР).

В Україні зовнішній вплив було реалізовано в процесі так званої гібридної війни, яка розгорнулася у зв'язку із штучно створеною ситуацією конфлікту етнокультурних ідентичностей. Зазначений конфлікт розгорнувся на тлі подій 2014 року та реактивації пронаціональної мовної політики, з одного боку, та посиленням євроінтеграційного та євроатлантичного трендів у зовнішній політиці – з іншого. Разом із цим політичними елітами не було враховано обставину клаптиковості культури регіонів України, «зшивання» яких відбувалося в спосіб штучного приєднання одних територій до інших.

Також треба узяти до уваги й ту обставину, що на етнічних територіях автохтонного українства радянська влада проводила етнополітику штучного зросійщення, яка здійснювалася з метою забезпечення від українського анархізму та націоналізму. Українці як титульний етнос не просто не вписувалися в штучно створену ідеологію «загальнонародної держави» радянського зразка. Вони були ментально незручними саме через відповідну прихильність до компромісів та розвинене тактичне мислення, яке давало їм змогу при звичаюватися до обставин та приховувати своє негативне ставлення до комуністичного режиму.

Ці ментальні особливості створювали українцям репутацію «невірних васалів» в інтернаціональній комуністичній імперії, що

вмотивовувало, з одного боку, до постійного зачищення українських еліт шляхом їх часткової доместикації (змосковщення та зросійщення, фактичного переміщення до Росії через підкуп, створення зручніших умов і т.п.), а з іншого боку, до відповідної демографічної політики участі українців у різноманітних авантюрних проєктах радянської влади, починаючи від освоєння казахських степів і закінчуючи великими будівництвами на кшталт Байкало-Амурської магістралі, освоєння Новоросійських територій тощо.

Спрямованому зросійщенню піддавалося також населення Донецької та Луганської областей, що посилювалося також інструментами пропаганди. Російська пропаганда розвінчувала ностальгійні фантазії про велике радянське минуле гірняцьких регіонів, граючи на меншовартісності місцевого населення (що було неважко зробити на тлі економічної депресивності та складної криміногенної ситуації).

Синдром етнокультурної меншовартісності почав загострюватися опісля отримання перемоги на президентських виборах 2010 року Партією Регіонів із президентом В. Януковичем. Сам В. Янукович фактично перетворився на заручника імпортованих військових еліт із РФ, за сприяння якої було призначено голову СБУ, голову зовнішньої розвідки, міністра оборони та внутрішніх справ.

Імпортування військових еліт (представники яких мали не лише російське походження, але й російське громадянство) зіштовхнулося із паралельно зростаючими агентами зовнішнього впливу, які насаджувалися країнами ЄС. Йдеться про різноманітні громадські антикорупційні організації, вищі навчальні заклади, значну частину ЗМІ, які, при їх проолігархічності, негативно сприймали відверто проросійську орієнтованість Януковича.

Російські ЗМІ масовано обробляли населення Криму, Донецької та Луганської областей, спрямовано розгвинчуючи іредентистські фантазії щодо об'єднання з РФ як історичною батьківщиною. При цьому активно експлуатувалися певним чином відфреймовані історичні факти, згідно з якими Крим було волонтаристськи «подаровано» Україні М. Хрущовим та радянським Політбюро, а Донецьку та Луганську області штучно приєднано до УРСР в період індустріалізації.

Ці твердження знайшли сприятливий ґрунт на тлі активації відповідних іредентистських інформаційних хвиль в західних областях України, які через близькість польського, угорського та австрійського прикордоння перебували і продовжують перебувати в орбіті трансграничного впливу польської, австрійської, угорської культурних ідентичностей.

Отже, непоміrkована етнополітика центральних еліт, клаптикова структура культурної системи, наявність культурно-гетерогенних територій, боротьба різновекторно-позиціонованих агентів зовнішнього впливу (проевроазійських та проєвропейських) створили передумови для прихованого російського вторгнення, замаскованого під

регіональні суверенітети та неприйняття відповідними регіонами «нацистсько-бандерівського» путчу, що і нині подається російською пропагандою як «державний переворот».

В обох лініях культурного, політичного та військового впливу як Росія, так і суспільства ЄС продовжують розгортання своїх стратегій медійного та культурного імперіалізму, які є частинами відповідних проєктів колоніального емісаріату та зовнішнього управління Україною через дистанційно керовані уряди або ж безпосередньо через колоніальну адміністрацію, кооптовану до національних еліт (за білоруським зразком).

Висновки і пропозиції. Порівняння двох моделей конфлікту дає підстави зробити висновок, що, попри наявність відмінностей, вони пов'язані з культурним імперіалізмом супердержав щодо суспільств, які перебували в стані запізнілої та непослідовної модернізації. При цьому в усіх трьох суспільствах внаслідок пізнього визрівання націоналістично орієнтованого інтелектуального класу (йдеться про Україну, Сербію та Албанію) було встановлено комуністичні режими, які реалізували стратегію викорінення націокрагічно орієнтованих груп населення.

Росія проводила щодо України етнополітику етнічного міксування, що мало наслідком формування подвійної ідентичності (україно-російської, російсько-української) в окремих регіонах. Сербія як суспільство виявилася також слабо-розвиненим в аспекті автентичної національної ідеології і тому стала частиною проєкту культурного та медійного імперіалізму РФ та російського панславистського проєкту.

Албанія у своїй культурній ідентичності також зазнала фрагментації на тлі поєднання в ній католицько-проєвропейського та проісламського полюсів. При цьому для відповідних етнокультурних моделей поліетнічних суспільств у поєднанні з національно-територіальним принципом побудови держави були історично безпрецедентними. Зовнішній вплив виявився соціально-політичним чинником загострення національно-культурного інфантилізму та неспроможності культурних та політичних еліт запропонувати відповідні стратегії інтеграції поліетнічних соціумів у поєднанні з ідеологією громадянського націоналізму. Конкуренція двох націоналізмів, проте, є нерівною через прозелітський фанатизм ісламсько-католицьких албанських націоналістів та доволі хитку версію сербського націоналізму, похідну від проєктів «Русского мира» та панславізму.

Список використаної літератури

1. Задохин А.Г., Низовский А.Ю. Пороховой погреб Европы. История народов Югославии. Москва : Вече, 2000. 26 с.
2. Мартынова М. Проблема Косово – этнический фактор. URL: <http://polit.ru/article/2009/10/12/martynova/>
3. Романенко С.А. «Сэр, ради вас я не собираюсь начинать третью мировую войну!». Политики, генералы и поэты в Косовской битве 1999 г. *Европейские сравнительно-исторические исследования. География и политика*. 2006. Вып. 2. С. 263–289.

4. Осевые символы идентичности в государственной атрибутике : монография / Романенко Ю.В. и др. Киев : Меркьюри-Подолье, 2017. 280 с.
5. Туров Н.Л. Идеологический проект «Великая Албания» на современной политической карте мира. *Сравнительная политика*. 2014. Вып. 4 (16-17). С. 39–44.
6. Beck Ulrich Power in the Global Age. Cambridge: Polity, 2005. PP. 144–145.
7. Bobbitt Philip Terror and Consent: The Wars for the Twenty-First Century. New York: Alfred A. Knopf, 2008. PP. 28–72.
8. Cooper Robert The Breaking of Nations: Order and Chaos in the Twenty-First Century. London: Atlantic Books, 2003. PP. 111–170.
9. Hayden R.M. Bosnia: The Contradictions of «Democracy» without Consent. *East European Constitutional Rev*, 1998. Vol. 7. № 2. P. 47–51.
10. Kennedy David The Dark Sides of Virtue. Reassessing International Humanitarianism, Princeton (NJ). Oxford: Princeton University Press, 2004. PP. 10–85.
11. Talentino A.K. Military Invention After the Cold War. Ohio University Press, 2005. 364 p.

Huhnin E. A. Consensual and conflict strategies of limitation of sovereignty through external influence: sociological aspect (on examples of conflict conflicts). Part 1

The article constructs a descriptive and analytical description of the restriction of sovereignty as a result of external influence of some societies on others and implements the task of determining the differences between voluntary and coercive limitation of state sovereignty and identifying scenarios of coercive limitation of sovereignty in two of Ukraine).

As a result of the analysis, the author concludes that despite the differences, both are related to the cultural imperialism of superpowers in relation to societies that were in a state of belated and inconsistent modernization. It was stated that in all three societies, as a result of the late maturation of the nationalist-oriented intellectual class (Ukraine, Serbia and Albania), communist regimes were established, which implemented a strategy to eradicate national-oriented groups.

It is noted that Russia pursued an ethnopolitics of ethnic mixing towards Ukraine, which resulted in the formation of a dual identity (Ukrainian-Russian, Russian-Ukrainian) in some regions. Serbia as a society was also underdeveloped in terms of authentic national ideology, and therefore became part of the project of cultural and media imperialism of the Russian Federation and the Russian Panslavist project. Albania has also been fragmented in its cultural identity by combining Catholic-pro-European and pro-Islamic poles. At the same time, for the respective ethnocultures, the models of polyethnic societies in combination with the national-territorial principle of state-building were historically unprecedented. Finally, it was emphasized that external influence was a socio-political factor exacerbating national-cultural infantilism and the inability of cultural and political elites to propose appropriate strategies for the integration of polyethnic societies in combination with the ideology of civic nationalism.

Key words: *external influence, restriction of sovereignty, voluntary restriction of sovereignty, compulsory restriction of sovereignty, scenarios of conflicts of external intervention, polyethnic societies, monoethnic societies.*